

4. Malyavin A. G., Epifanov V. A., Glazkova I. I. rehabilitation in diseases of the respiratory organs. Moscow: GETAR-media publ., 2010, 352 p. (in Russian).
5. Ministry of health of Ukraine (2007) Order No. 128 of 19.03.2007 "on approval of clinical protocols for providing medical care in the specialty "Pulmonology". Kiev, 36 p. (in Ukrainian).
6. Mostovoy Yu. M. (Ed.) (2007) modern classifications and standards of treatment of common diseases of internal organs. DP ICF, Vinnytsia, 480 P. (in Ukrainian).
7. Fundamentals of Pulmonology. Guidelines for doctors. Moscow: Meditsina publ., 2010, 320 p. (in Russian).

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).101
УДК 378.147:796.011.3

Холодний О.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету фізичного виховання, Державний вищий
навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ
Долинний Ю.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідуючий кафедри фізичного виховання і спорту,
Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ
Мусхаріна Ю.Ю.,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри медико-біологічних основ охорони життя та цивільного захисту,
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

У статті представлено модель професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Уточнено визначення понять «модель» у педагогічному аспекті; теоретико-методологічних основ моделювання процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності; формулювання методологічних підходів побудови моделі; створення алгоритму та розроблення її опис (педагогічна інтерпретація) моделі. Розроблено модель методичної системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності за чотирма структурними блоками: цільовим, теоретико-методологічним, організаційно-змістовим, результативно-оцінювальним, розміщеними відповідно до логічної послідовності та функціональної єдності процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності. Доведено, що модель формування компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти являє собою комплексну систему взаємопов'язаних елементів, що при створенні організаційно-педагогічних умов забезпечують досягнення головної мети процесу професійної підготовки відповідно до соціального замовлення.

Ключові слова: студенти, спорт, підготовка, блоки, структура, навчання.

Холодний А.И., Долинный Ю.А., Мусхарина Ю.Ю. Модель формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту. В статье представлена модель профессиональной компетентности будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту. Уточнено определение понятия «модель» в педагогическом аспекте; теоретико-методологических основ моделирования процесса подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к профессиональной деятельности; формулировку методологических подходов построения модели; создание алгоритма и описание (педагогическая интерпретация) модели. Разработана модель методической системы формирования профессиональной компетентности будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к профессиональной деятельности по четырем структурными блоками: целевым, теоретико-методологическим, организационно-смысловым, результативно-оценочном, размещенными в соответствии с логической последовательностью и функциональным единством процесса подготовки будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту к профессиональной деятельности. Доказано, что модель формирования компетентности будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту в учреждениях высшего образования представляет собой комплексную систему взаимосвязанных элементов, при создании организационно-педагогических условий, обеспечивающих достижение главной цели процесса профессиональной подготовки в соответствии с социальным заказом.

Ключевые слова: студенты, спорт, подготовка, блоки, структура, обучение.

Kholodniy Alexander, Dolynniy Yuriy, Muskharina Yulia. The formation model of professional competence of future specialists in physical education and sports. The article presents and considers the professional competence model of future specialists in physical education and sports while studying in higher education institutions. Material and research methods: theoretical analysis of special and scientific literature, generalization of data, Internet material. **Results:** the development of the model included: clarification of the meaning of the concepts "model" in the pedagogical aspect; determination of theoretical and methodological bases of modeling the preparation process of future specialists in physical education and sports for professional

activity; formulation of methodological approaches model building; creation of algorithm, development and description (pedagogical interpretation) of the model. We present the formation of methodical system model of professional competence of future specialists in physical education and sports to professional activity in four structural blocks: target, theoretical and methodological, organizational and content, performance and evaluation, placed in accordance with the logical sequence and functional unity of the process of preparation of future specialists in physical education and sports to professional work. **Conclusions:** professional training of specialists in higher education institutions is aimed at the acquisition by future specialists in physical education and sports of thorough and fundamental knowledge, the formation of skills and abilities in the chosen profession. The formation competence model of future specialists in physical education and sports in higher education institutions is a complex system of interconnected elements (content, forms, methods), which in creating organizational and pedagogical conditions ensure the achievement of the main goal the process of professional training in accordance with the social order.

Key words: students, sports, training, blocks, structure, training.

Постановка проблеми. Підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності з людьми різної вікової категорії є рівень професійних знань та вмінь з напрямку діяльності інструктора, тренера, педагога; вміння заохотити особистість до систематичних занять фізичними вправами; здатність забезпечувати формування фізичної культури особистості, організації оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення.

Професійна підготовка фахівців у закладах вищої освіти повинна бути спрямована на здобуття майбутніми фахівцями з фізичного виховання і спорту ґрунтовних і фундаментальних знань, формування вмінь й навичок з обраної професії, а також під час навчання студенти повинні розвинути мотиваційну сферу та особистісні соціально-значущі якості, які дозволяють їм кваліфіковано виконувати професійні обов'язки [5, с. 24].

Аналіз літературних джерел. Реформування освіти і науки України вимагає переходу до нового типу гуманістично-інноваційної фізкультурної освіти, яка здійснюється на основі впровадження нового змісту, форм, методів та умов навчання, підвищення якості професійної підготовки, розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту, що відповідають вимогам сучасної освіти [3, с. 100].

Теоретичний аналіз наукових джерел уможливив узагальнення значного досвіду теорії та практики професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у вищій школі, зокрема таких аспектів: поняття підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту; якості, які повинні бути притаманні майбутнім викладачам; розвитку методик професійної підготовки, необхідність використання глибоких психолого-педагогічних та науково-технічних засобів [9]; принцип неперервності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту [7]; фізичне виховання різних верств населення [6].

Дослідження спирається на методологічні принципи науковості, об'єктивності та історизму, застосування яких визначає коло наукових підходів (системного, хронологічного, аспектного, соціокультурного) та методів (проблемно-хронологічного, структурно-прогностичного), що були застосовані у роботі.

Результати дослідження. Моделювання динамічного процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту є одним з основних напрямів навчальної діяльності у закладах вищої освіти, завдяки якому ґрунтуються теоретичні й експериментальні методи нашого наукового дослідження. У тлумачному словнику [1] «модель» визначено як аналог (схема, структура, знакова система) певного фрагмента природної або соціальної реальності, породження людської культури, концептуально-теоретичного утворення – оригіналу моделі. Водночас розроблення моделі системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту щодо професійної діяльності є комплексом реалізації мети та завдань дослідження, виявлення і обґрунтування педагогічних умов підготовки фахівців.

Для успішного опису та конструювання моделі системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту розглянемо педагогічний досвід провідних фахівців у цьому питанні та висвітлимо змістовне наповнення моделі. Вагомі теоретичні та експериментальні дослідження у напрямі пізнання моделювання динамічного процесу підготовки майбутніх фахівців зробив Михєєв В.І., який зазначив, що «широке розповсюдження моделювання у педагогічних дослідженнях пояснюється різноманіттям його ґносеологічних функцій, що зумовлює вивчення педагогічних явищ і процесів на спеціальному об'єкті – моделі, яка є проміжною ланкою між суб'єктом – педагогом, дослідником і предметом дослідження, тобто певними властивостями і відношеннями між елементами навчально-виховного процесу» [8, с. 39].

Розроблена і теоретично обґрунтована модель формування компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти являє собою комплексну систему взаємопов'язаних елементів (змісту, форм, методів), що при створенні організаційно-педагогічних умов забезпечують досягнення головної мети процесу професійної підготовки відповідно до соціального замовлення, а саме: формування компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти до професійної діяльності (рис. 1).

Модель методичної системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності представляємо за чотирма структурними блоками: *цільовим* (мета, завдання), *теоретико-методологічним* (методологічні підходи, технології), *організаційно-змістовим* (зміст, методи і форми роботи), *результативно-оцінювальним*, розміщеними відповідно до логічної послідовності та функціональної єдності процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності.

Основою *цільового блоку* є визначення мети реалізації розробленої моделі (оволодіння професійною компетентністю майбутніми фахівцями з фізичного виховання і спорту під час навчання в закладах вищої освіти) та комплексу завдань: забезпечення системної та кваліфікованої підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності.

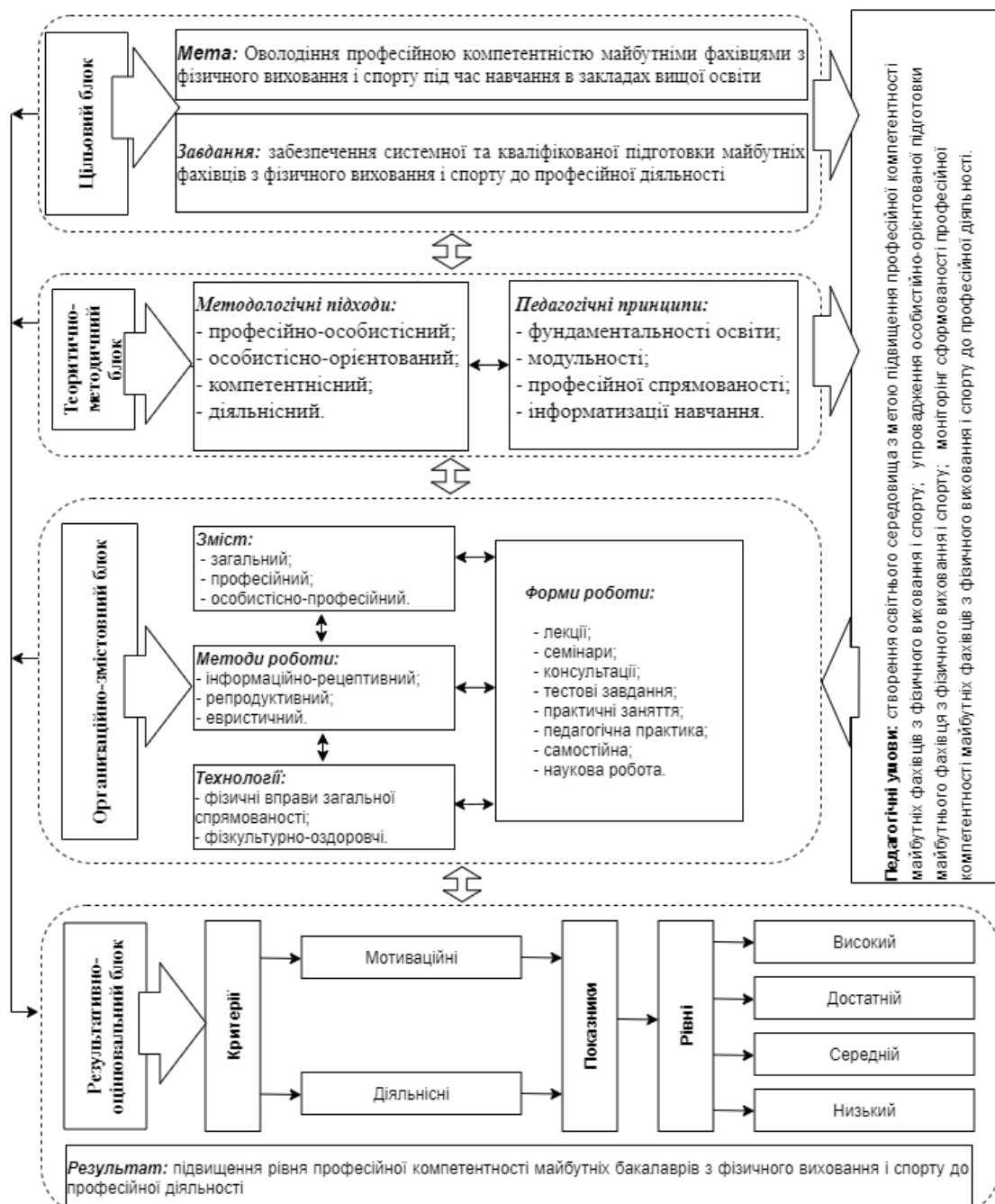

Рис. 1 Модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту під час навчання у закладах вищої освіти

Теоретико-методологічний блок базується на професійно-особистісному, особистісно-орієнтованому, компетентнісному, діяльнісному підходах щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності. А також, включає у свій зміст педагогічні принципи навчання фундаментальності освіти; модульності; професійної спрямованості; інформатизації навчання.

Особистісно-орієнтований методологічний підхід реалізується за допомогою поетапної роботи студентів та особистісний напрямок навчання ґрунтується на важливій закономірності пізнавальної діяльності майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту, а знання виступають результатом самостійної розумової праці студента. Завдяки особистісно-орієнтованого підходу студенти застосовують активну навчально-пізнавальну діяльність, спрямовану на оволодіння знаннями щодо особистісно-орієнтованого використання фізкультурно-оздоровчих технологій.

Організаційно-змістовий блок структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності охоплює зміст (загальний, професійний, особистісно-професійний), методи (інформаційно-рецептивний, репродуктивний, евристичний), технології (фізичні вправи загальної спрямованості; фізкультурно-оздоровчі вправи) і форми (лекції, семінари, консультації, тестові завдання, практичні заняття, педагогічна практика, самостійна і наукова робота) освітнього процесу та педагогічні умови (створення освітнього середовища з метою підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності; упровадження особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту; моніторинг сформованості професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності), дотримання яких гарантує досягнення позитивного результату [8, с. 108].

Результативно-оцінювальний блок дозволив визначити критерії (мотиваційний, діяльнісний), показники та рівень (високий, достатній, середній, низький) сформованості професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності. Результат підвищення рівня компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності визначався за допомогою діагностичного інструментарію (критерії, показники, рівні), який відображено в результативно-оцінювальному блоці авторської структурно-функціональної моделі.

Результативно-оцінювальний блок підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності дає можливість визначити сформованість професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності за рахунок критеріїв (мотиваційного та діяльнісного) та рівні компетентності (високий, достатній, середній, низький) майбутніх фахівців [10, с. 237].

Висновки. Створення моделі формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності є найважливішим завданням рішення проблеми підготовки фахівців відповідного профілю у закладах вищої освіти.

Розроблення моделі передбачало: уточнення смислу понять «модель» у педагогічному аспекті; визначення теоретико-методологічних основ моделювання процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності; формулювання методологічних підходів побудови моделі; створення алгоритму та розроблення її опис (педагогічна інтерпретація) моделі. Модель методичної системи формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності представляємо за чотирма структурними блоками: цільовим (мета, завдання), теоретико-методологічним (методологічні підходи, технології), організаційно-змістовим (зміст, методи і форми роботи), результативно-оцінювальним, розміщеними відповідно до логічної послідовності та функціональної єдності процесу підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до професійної діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні методичних особливостей реалізації моделі формування готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту в сучасних умовах.

Література

1. Академічний тлумачний словник. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://sum.in.ua/>
2. Долинний Ю. О. Реалізація системи професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. / Ю. О. Долинний. // Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. – Вип. 161. – С. 80-85.
3. Долинний Ю.О. Модель системи підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до реабілітаційної роботи з дітьми з обмеженими фізичними можливостями. / Ю. О. Долинний. // Педагогічний часопис Волині: науковий журнал. – Луцьк, 2017. – № 4 (7). – С.100-109.
4. Долинний Ю.О. Підготовка фахівців з фізичного виховання й спорту до професійної діяльності. / Ю. О. Долинний. // Інноваційна педагогіка. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – Вип. 21. – Том 1. – 2020. – С. 203-207.
5. Кларин М.В. Инновации в обучении: метафоры и модели / М.В. Кларин. – Москва: Наука, 1997. – 223 с.
6. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendaciyi.html>
7. Мирончук Н.М. Завдання професійної підготовки сучасного фахівця у системі вищої освіти. / Н. М. Мирончук. // Андрагогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання. – Вип. 5. – 2014. – С. 126-132.
8. Михеев В.И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике. / В.И. Михеев. – Москва: КомКнига, 2006. – 200 с.
9. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія./ Л.П. Сущенко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2003. – 442 с.
10. Чернілевський Д.В. Педагогіка вищої школи: Підручник. / Д.В. Чернілевський. – Вінниця: Видавництво університету «Україна», 2008. –408 с.

References

1. Akademichniy tlumachnyi slovnyk [Academic explanatory dictionary]. Retrieved from <http://sum.in.ua/>
2. Dolynnyi, Y. (2018). Realizatsiia systemy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu do reabilitatsiinoi roboty z ditmy z obmezhenymy fizychnymy mozhlyvostiamy [Implementation of the system of professional training of future specialists in physical education and sports for rehabilitation work with children with disabilities]. In *Pedahohichni nauky. Kropyvnytskyi: RVV TsDPU im. V. Vinnichenko*, 161, 80-85. [In Ukrainian].
3. Dolynnyi, Y. (2017). Model systemy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu do reabilitatsiinoi roboty z ditmy z obmezhenymy fizychnymy mozhlyvostiamy [Model of the system of preparation of future specialists in physical education and sports for rehabilitation work with children with disabilities]. In *Pedahohichniy chasopys Volyni: naukovyi zhurnal*, 4 (7), 100-109. [In Ukrainian].
4. Dolynnyi, Y. (2020). Pidhotovka fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia y sportu do profesiinoi diialnosti [Training of specialists in physical education and sports for professional activity]. In *Naukovyi zhurnal "Innovatsiina pedahohika" zareiestrovano Ministerstvom yustytsii Ukrainy*, 21(1), 203-207. [In Ukrainian].
5. Klarin, M. (1997). Innovacii v obuchenii: metafory i modeli [Learning innovation: metaphors and models]. Moskva: Nauka, 223. [In Russian].
6. Metodychni rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity [Methodical recommendations for the development of higher education standards]. Retrieved from <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/metodichni-rekomendacziyi.html>.
7. Myronchuk, N. (2014). Zavrshchennia profesiinoi pidhotovky suchasnoho fakhivtsia u systemi vyshchoi osvity [Tasks of professional training of a modern specialist in the system of higher education]. In *Andrahohichniy visnyk: Naukove elektronne periodychnne vydannia*, 5, 126-132. [In Ukrainian].
8. Miheev, V. (2006). Modelirovanie i metody teorii izmerenij v pedagogike [Modeling and methods of measurement theory in pedagogy]. Moskva: KomKniga, 200. [In Russian].
9. Sushchenko, L. (2003). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu (teoretyko-metodolohichniy aspekt): monohrafiia. [Professional training of future specialists in physical education and sports (theoretical and methodological aspect): monograph]. Zaporozhye: ZSU, 442.
10. Chernilevskij, D. (2008). Pedagogika vishhoi shkoli: Pidruchnik [Higher school pedagogy: Textbook]. Vinnytsia: Ukraine University Press, 408.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).102

УДК 796.015.071:[159.955]:305

Хорошуха М. Ф.

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Путров С. Ю.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

Хохлов А. В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗМІН ФУНКЦІЇ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СПРЯМОВАНOSTІ ЇХ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Розглянуто особливості специфічного впливу тренувальних навантажень різної спрямованості на організм юних спортсменів. В експерименті брали участь 75 дітей підліткового віку, які займалися різними видами спорту (група А – швидко-силові види спорту, група Б – види спорту на витривалість) та 30 учениць загальноосвітніх навчальних закладів, які не займалися спортом у віці 12–15 років. Описана методика проведення психофізіологічних досліджень у вивченні психічної функції мислення. Дається порівняльний аналіз змін показників зазначеної функції обстежуваних. Виявлено, що специфіка тренувального процесу накладає відбиток на характер змін функції мислення у юних спортсменок 12–15 років.

Ключові слова: психічні процеси, статевий диморфізм, функція логічного мислення, дослідження, спортсмени, учні, підлітковий вік.

Хорошуха М. Ф., Путров С. Ю., Хохлов А. В. Гендерные особенности изменений функции логического мышления у юных спортсменов в зависимости от направленности их тренировочного процесса. Рассмотрены особенности специфического воздействия тренировочных нагрузок различной направленности на организм юных спортсменок. В эксперименте принимали участие 75 девушек подросткового возраста, занимающихся разными видами спорта (группа А – скоростно-силовые виды спорта, группа Б – виды спорта на выносливость) и 30 учениц общеобразовательных учебных заведений, незанимающихся спортом в возрасте 12–15 лет. Описана методика проведения психофизиологических исследований в изучении психической функции мышления. Дается сравнительный анализ изменений показателей упомянутой функции обследуемых. Установлено, что специфика тренировочного процесса отражается на характере изменений функции мышления у юных спортсменок 12–15 лет.

Ключевые слова: психические процессы, половой диморфизм, функция логического мышления, исследования, спортсмены, учащиеся, подростковый возраст.